

СЕРГІЙ ЛОЙКО: «МІЖ РОСІЄЮ ТА УКРАЇНОЮ СПРАВЖНЯ ВІЙНА, А НЕ АТО»

Під час цьогорічного Форуму видавців у Львові відбулася презентація роману американського журналіста, фотокореспондента *Los Angeles Times* Сергія Лойка «Аеропорт», який побачив світ у видавництві «Брайт Букс». За висвітлення подій в Україні упродовж 2013-2015 рр. С. Лойко нагороджений престижними преміями американської журналістики – *Overse Press Club Bob Cnsidine award* «За хоробрість, достовірність, оригінальність, глибину та виразність написаного» та *Los Angeles Times editorial award* «За найкращі репортажі 2014 р.».

У жовтні минулого року Сергій Лойко був єдиним іноземним журналістом, який перебував чотири дні у Донецькому аеропорту під час бойових дій. Власне ці та інші події в Україні й зумовили появу роману «Аеропорт». Книга Сергія Лойка побудована на реальних фактах – 43 годинах інтерв'ю, які автор зробив з українськими воюючими. Попри це, всі персонажі роману, їхні позивні вигадані, а донецький аеропорт називається Краснокам'янський. Аеропорт для автора – це «символ цивілізації, яку люди створили у ХХІ столітті, а потім, вбиваючи один одного, зруйнували її... Це сталося в той час, коли для війни не було жодних причин, але їх «придумала» московська преса. Я був на багатьох війнах, але не було жодної, яку б створили журналісти. Тобто журналісти у лапках».

Це роман про останні п'ять днів захисту аеропорту, де знаходився невеликий гарнізон кіборгів, який героїчно його захищав. Нагадаємо, що облога Донецького аеропорту тривала 242 дні. В інших розділах події розгортаються, починаючи зі знакової дати – 30 листопада 2013 р. – побиття «Беркутом» студентів на Майдані в Києві, що стало стартом Революції Гідності. В романі йдеться також про найскладніші сторінки сучасної української історії – розстріл на Інститутській 20 лютого, про Крим, Слов'янськ, Іловайськ.

Сучасні події на Сході України Сергій Лойко називає «не АТО, а справжньою війною: загарбницькою, незрозумілою і непотрібною ані Україні, ані Росії. У книзі немає висновків,

деякі висновки роблять персонажі, але власні висновки повинен робити сам читач», – вважає автор.

Основне в романі, на думку С. Лойка, – «це люди, кіборги, які захищають аеропорт», і відповіді на запитання «чому вони там, і навіщо захищати те, що неможливо захистити?!»

« – Навіщо ми взагалі захищали цей аеропорт? – запитав Степан. – Кому це було треба? »

– Вам це треба було, – відповідь Олексій. – Тому й захищали. Мали ж українці хоч щось захистити, от ви й захистили. Шкода лише хлопців... Росія позбувається свого людського лайна, шлаку, сміття. А Україна втрачає свою еліту. Своїх найкращих хлопців» (уривок з роману).

«Аеропорт» – це книга про війну, якої не мало бути, це книга про героїв, які не хотіли помирати

Серед сюжетних ліній роману – любов, ревності, помста, професійна робота. «Є такий персонаж снайпер – це мисливець, робота якого – вбивати людей, за неї він отримує гроші. Ця робота приносить йому насолоду. Чудово, виконувати роботу, яка тобі подобається і за яку тобі платять гроші. Інколи таку роботу виконують снайпери».

Всі епізоди роману об'єднує наскрізний герой – журналіст Олексій, який приїхав в аеропорт. За словами Лойка, «цей журналіст – не я. Мені легко писати про журналістику, тому що я все життя у професії. Я наділив його власними життєвими епізодами для того, щоб якомога менше видумувати. У романі 90 відсотків – реальні факти. Це окремі цеглинки, які об'єднані художнім вимислом. Всі воєнні сцени – практично стовідсотково реальні епізоди. Я хотів написати не хроніку, а роман. Книга побудована на особистих враженнях, власних спостереженнях та публікаціях у *Los Angeles Times*. З журналістських інтерв'ю я брав цілі монологи та діалоги, щоб озвучити моїх героїв, зокрема всі воєнні персонажі практично розмовляють на автентичній мові. Це не вигадка, це все те, що я бачив і чув».

Ось реальний монолог, за словами С. Лойка, який він вклав в уста свого персонажа Скерцо, «36-річного музиканта-філософа з автоматом на колінах і флейтою в руці»:

«Коли ти приймаш марність буття як даність, а свою смерть – як єдиний неминучий факт своєї біографії, то рішення твої звільняються від страху. Ти вже не реагуєш на загрозу своєму життю, як устриця, і здатний приймати вільні нестандартні рішення... Війна – потворна. Але людина на війні відкривається своїми як найгіршими, так і найкращими гранями».

Сергій Лойко: «Як журналіст я зробив все: знімав що війну, написав про неї статті, але всередині мене так багато залишилося... Я кипів немов чайник... Мені був потрібен справжній акт самовираження. Я зрозумів, що можу це зробити лише у межах художньої книги».

До речі, у 2003 році Сергій Лойко видав документальну книгу «Шок и трепет. Война в Ираке» на основі своїх репортажів та щоденника. Це своєрідний практикум для журналіста як вижити на війні. Обов'язковою для журналістів Лойко вважає книгу англійського письменника Івліна Во «Сенсація» («Scoop», 1938).

«У мене не було редакційного завдання знімати портрети кіборгів. Але я прийняв таке рішення, коли побачив їх очі.

Кіборг Пауша «Вікінг». Фото Сергія Лойка

В аеропорт потрапляли тільки добровольці. В Песках в аеропорт стояла черга. Я такого ніде не бачив. Кожен солдат хотів потрапити в аеропорт. Це була еліта українського суспільства: справжня, чоловіча еліта.

Регулярна російська армія і сепари втратили багато своїх, їх тіла вивозили гуманітарними конвоями. Російські солдати виконували злочинні накази. Вони не знали, що злочинні накази виконувати не потрібно. Може й здогадувалися, але боялися. Це були професійні військові.

Кожна людина на цій війні воює за щось своє. Жодної ідеї з російського боку немає. Вони воюють за гроші. Основна ідея з українського боку – захист батьківщини, тому правда з цього боку».

«На війні будь-який «200» – це товар»

Командир однієї бригади розповідав: «На війні будь-який «200» – це товар. Телефонувє командир з російської сторони до українського командира з яким колись служили разом: «Міхалич, у мене 2 – «двохсоті» і 1 – «трьохсотий» з твоїх, давай мінятися. А цей каже: «Слухай, у мене нині нічого... «Ну, добре, я тобі в борг дам, а ти віддаш, коли будуть». Наступного дня відбувається бій і на полі бою знаходять двоє вбитих і двоє поранених. Командир одразу телефонує колезі: «Сеня, у мене – 2 «двохсотих» і 2 «трьохсотих». А той каже: «Але я тобі лише троє дав». Міхалич у відповідь: «Та я ж з відсотками повертаю!» Це виглядає дуже цинічно. Але це війна... справжня і страшна. В аеропорту все було або чорне або сіре. Іншого кольору там не було. Була ще кров. Але вона також швидко чорніла.

Це найдивовижніша війна, яку я бачив у своєму житті. Коли Кремль говорить про прецедент Косова, то це звичайний фокус шулера. Тому що в Косові був міжетнічний та релігійний конфлікт, чого не було на Сході України».

Сталінізм – це ракові клітини російського суспільства

«В українському та російському суспільствах є маргінальні частини – з одного боку це «вата», а з іншого «вишивата». Але їх небагато. Інша частина в Росії – це люди, в яких загострилася хронічна хвороба сталінізму. Це ракові клітини, які живуть у кожній людині, особливо в російській частині СРСР. Російське суспільство повинне покаятися, тому що змовчали, а отже, підтримали цю війну, якої не повинно було бути».

До речі, за словами С. Лойка, він проводить перемовини з російським видавництвом, яке хоче видати роман «Аеропорт». Він переконаний, що книга потрібна Росії. «Американці читають мою книгу як бойовик. В Росії, навіть коли читають цей роман як бойовик, вони все одно задумуються. Тому що це щира книга. Мені часто говорять: «Сергію, дякуємо, що ви так захищаєте Україну, але я не про український і не проросійський, я за правду!».

«Основне завдання журналіста на війні – залишитися живим і передати матеріал»

«Журналіст – це єдиний персонаж в романі якого я видавав. Він весь час постає перед вибором. Зрештою, він перейшов на одну сторону і перестав бути журналістом. Я не погоджуюся з головним героєм, я б не зробив те, що зробив він. Але це його рішення і вибір. Я приїхав в аеропорт – жити, а мій герой приїхав помирати!»

« – Хто ще може стояти?»

П'ятеро стали з ним поряд, утворивши коло, спина до спини, автомати й один ПКМ у руках. Поранені підповзли до їхніх ніг і теж зайняли позиції... Олексій із захватом і подивом знімав усе це...

Раптом пауза закінчилася й заграла інша музика. Це

була українська народна пісня у виконанні Вакарчука «Ой, чий то кінь стоїть»...Ті, хто стояв і сидів почали потихеньку підспівувати, спочатку тихо, невиразно й не до ладу, потім впевненіше, голосніше, а тоді всі зуртом, на повен голос, майже в унісон...

Кіборги стояли й співали, а американський москаль-фотограф знімав усе це, не вірячи своїм очам. Це була і його улюблені пісня. Єдина українська пісня, яку він знав напам'ять...

Олексій раптом зрозумів, нарешті, навіщо він їхав в Аеропорт, навіщо невмолима доля несла його сюди, звідки виходу не мало бути й не було... Йому стало легко, вільно. Він був майже щасливий. Він повертався додому, до своїх. Олексій витягнув із запиленої камери флешку, поклав її в нагрудну кишеню, зняв з себе камеру, поцітував її й поклав на підлогу. Підняв автомат одного з убитих, перевірів магазин, затвор і підійшов до кіборгів. Вони розступилися. Він став плече до плеча з ними й теж заспівав...

Основне завдання журналіста на війні – залишитися живим і передати матеріал. Є журналісти, які просто «набивають» номер. 800 слів. І все. А є журналісти, які хочуть щоб їх матеріал був цікавим. Такі є і серед воєнкорів. Згадати хоча б Саймона Островського, журналіста американського видання «VICE News» і його журналістське розслідування «Селфі-солдати» («Selfie Soldiers: Russia Checks in to Ukraine» <https://www.youtube.com/watch?v=5PXQtLM1M8>) про присутність російських військовослужбовців в Україні на прикладі танкіста Бато Дамбаєва, бурята за національністю, який брав участь у штурмі Дебальцево.

«Я дев'ять місяців виношував цю книгу. Тому що, найстрашніше у житті журналіста і письменника – це сісти перед чистим аркушем паперу і написати перше слово. Роман з мене вискочив як чужак. В цей час я схуд на шість кілограмів. І за півтора місяці написав його під Москвою на дачі.

Одним із перших читачів роману Сергія Лойка був кіборг Сергій Танасов, який воював в Донецькому аеропорту і який надавав йому консультації щодо особливостей озброєння.

«У житті солдата, як і в житті космонавта, найголовніше правило – Don't panic!»

«Для написання двох останніх розділів роману, – ділиться Сергій Лойко, мені бракувало не так фактологічного, як емоційного матеріалу, тоді я поїхав в Україну, де зустрівся з кіборгами, які були в аеропорту в останній день, в останні секунди. Розмова тривала 12 годин, тому в останньому розділі роману практично похвилинно відтворено ці події».

На думку Сергія Лойка, «ця війна між Україною та Росією, яка нікому не потрібна, може закінчитися лише тоді, коли Путін піде з влади, або помре. Або ж за умови, що світове співтовариство втрутиться не лише санкціями, а включить Україну в НАТО, тоді війна одразу закінчиться. Для цього треба робити те, що вважаєте за потрібне».

Соломія ОНУФРІВ